

Projekt *Uczę historii i teraźniejszości* jest współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu *Szkoła uczyca się*.

II.12	ISLAM CZY ISLAMIZM, CZYLI O TYM, JAK UNIKNĄĆ POZORNÝCH SYNONIMÓW I STEREOTYPÓW	
II.12.1	Informacja dla nauczyciela	2
II.12.2	Przebieg zajęć.	3
II.12.3	Karta pracy ucznia.	5
II.12.4	Materiały pomocnicze.	17

KODY QR DO MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Kod QR nr 0
Materiał pomocniczy

Kod QR nr 1
Zwiastun filmu *Persepolis*.

Kod QR nr 2
Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, *Islamizm*.

Kod QR nr 3
Karta pracy.

ZESZYT BLISKI WSCHÓD / AFRYKA

II.12 ISLAM CZY ISLAMIZM

II.12.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	II.12 (patrz również materiał do zagadnienia I.15)
Temat _____	Islam czy islamizm, czyli o tym, jak unikać pozornych synonimów i stereotypów
Czas realizacji _____	🕒 2 × 45 min.
Czego się dowiem? _____	<ul style="list-style-type: none">• na czym polega różnica pomiędzy islamem a islamizmem,• na czym polega różnica pomiędzy islamizmem a dżihadyzmem,• poznam podstawowe fakty z historii islamizmu oraz jego odmiany,• poznam dane statystyczne dotyczące rozmieszczenia populacji wyznawców islamu,• poznam przykłady państw zamieszkałych przez większość muzułmańską oraz• stosunek państwa do religii islamu,• poznam okoliczności powstania komiksu/filmu <i>Persepolis</i> i jego związek z doświadczeniami autorki z dzieciństwa spędzonego w Iranie.
Dlaczego się tego uczyć? _____	<ul style="list-style-type: none">• aby nie utożsamiać islamu z islamizmem i jego formami stosującymi przemoc,• aby nie traktować określeń muzułmanin i terrorysta (dżihadysta) jako synonimów,• aby rozumieć, że w państwach z większością muzułmańską funkcjonują różne modele stosunków państwo – religia,• aby rozumieć, na czym polega stereotypowe traktowanie wyznawców islamu.
Metody pracy _____	• rozmowa nauczająca • analiza filmu, mapy, danych statystycznych, tekstu • praca w grupach.
Wyposażenie / materiały _____	• kserokopie materiałów • dostęp do internetu • smartfony uczniów z dostępem do sieci • rzutnik multimedialny.
Działania poprzedzające _____	do lekcji 1: Poproś młodzież o zapoznanie się ze zwiastunem filmu <i>Persepolis</i> → 📄 Kod QR nr 1 ➔ https://www.youtube.com/watch?v=Pvdc5MVkxU
Praca domowa _____	Ćwiczenie doskonalące umiejętność czytania ze zrozumieniem.

Kod QR nr 1.

II.12.2 PRZEBIEG ZAJĘĆ

Temat przewidziany do realizacji podczas dwóch jednostek lekcyjnych.

II.12.2.1 LEKCJA 1.

WSTĘP [⌚ 5 min]

1. Spytaj młodzież, czego dowiedziała się o sytuacji obywateli Iranu ze zwiastuna filmu *Persepolis*. Zapytaj, co jeszcze wiedzą o tym państwie i jego mieszkańcach.
Uwaga! Ten sam zwiastun wykorzystano także w materiale dedykowanym zagadnieniu I.15.
2. Przedstaw młodzieży cele lekcji w formie odpowiedzi na pytania: Czego się dowiem? / Dlaczego się tego uczę?

ROZWINIĘCIE

3. Zapytaj uczniów i uczennice, jakie mają skojarzenia ze słowem „islamizm”.
4. Następnie wyświetl im film, w którym dr Patrycja Sasnal z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych opowiada o islamizmie: *Islamizm* [⌚ 6:39 min] → ■■ Kod QR nr 2
Źródło: ↪ <https://www.youtube.com/watch?v=jH4bDLne21c8ab> [dostęp: 13.01.2023]
5. Po obejrzeniu filmu nawiąż do pytania postawionego przed projekcją. Czy wasze wcześniejsze skojarzenia pokrywają się bądź nie z treścią filmu? Czy film wniósł nowe informacje? Z czego wynika stereotypowe postrzeżenie islamizmu? Jakie są konsekwencje stereotypowego postrzeżania? W jaki sposób należy nie ulegać stereotypom? [⌚ 10 min]
6. Na podstawie treści filmu poproś uczniów i uczennice, aby rozwiązali zadanie 1. [⌚ 2 min] Wysłuchajcie razem odpowiedzi na forum klasy.
7. Następnie wyświetl mapę (źródło 2) lub odeślij do mapy zamieszczonej w karcie pracy → ■■ Kod QR nr 3. Przeczytaj pytanie zawarte w zadaniu 2 i poproś uczniów o udzielenie odpowiedzi na forum klasy (z uzasadnieniem w odniesieniu do treści mapy). [⌚ 4 min]
8. Poproś następnie te osoby, których nazwiska znajdują się na liście w dzienniku pod parzystymi numerami, aby wykonały zadanie 3. Analogicznie poproś osoby, których nazwiska są na liście pod nieparzystymi numerami o wykonanie zadania 4. Powiedz uczniom, żeby odpowiedzi udzielali na forum klasy wraz z podaniem uzasadnienia oraz w oparciu o źródło. [⌚ 10 min]

Kod QR nr 2.

Kod QR nr 3.

II.12.2.2 LEKCJA 2.

1. Korzystając z informacji, które znajdziesz w części dla zainteresowanych, przedstaw młodzieży postać Marjane Satrapi i wyjaśnij genezę komiksu jej autorstwa, a także okoliczności jego ekranizacji. [⌚ 5 min]
2. Poproś uczniów i uczennice, aby przeczytali źródło 5. [⌚ 10 min]. Następnie podziel klasę na pięć grup i przydziel każdej z nich inne fragmen-

ty źródła 5 (grupa 1 – fragmenty A, B; grupa 2 – C, D; grupa 3 – E, F; grupa 4 – G, H; grupa 5 – I, J, K). Poproś członków grup o ponowne przeczytanie właściwych fragmentów tekstu oraz wspólne ustalenie odpowiedzi na pytania. [⌚ 10 min] Na koniec przedstawiciele grup odczytują pytanie i odpowiedź na forum. [⌚ 15 min]

ZAKOŃCZENIE [⌚ 5 min]

3. Poproś uczniów i uczennice o wskazanie związków pomiędzy filmem (źródło 1) a tekstem (źródło 5). W tym kontekście poproś, aby zinterpretowali tytuł tekstu Marjane Satrapi.

II.12.3 KARTA PRACY UCZNIA

II.12.3.1 LEKCJA 1

ŹRÓDŁO 1. #obywatelskiHiT, dr Patrycja Sasnal, *Islamizm* [⌚6:39 min] → 📄 Kod QR nr 2

Źródło: ↗ https://www.youtube.com/watch?v=jH4bDLne2lc&ab_channel=Stowarzyszenie61 [dostęp: 13.01.2023]

ZADANIE 1

Na podstawie informacji z filmu rozstrzygnij, czy zamieszczone w tabeli zdania są prawdziwe czy fałszywe.

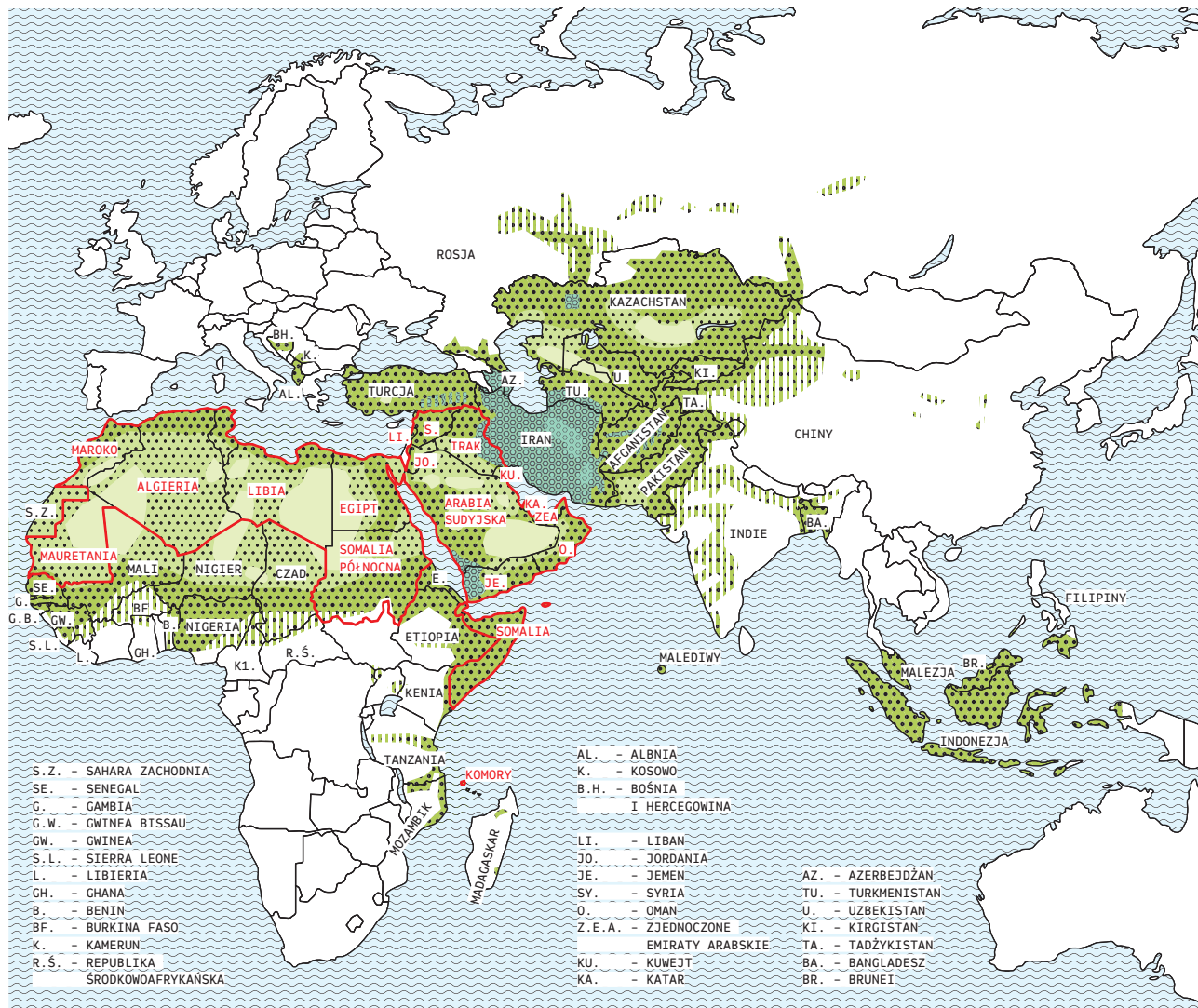
	Islamizm:	prawda	fałsz
A.	- dzieli się na wiele nurtów,		
B.	- jest młodą ideologią liczącą niespełna 100 lat		
C.	- jest religią państwa i prawa,		
D.	- jest ideologią taką jak np. liberalizm czy chrześcijańska demokracja,		
E.	- jest synonimem dżihadyzmu,		
F.	- stał się składnikiem tożsamości odróżniającym muzułmanów od zachodnich kolonizatorów,		
G.	- stanowi zagrożenie zarówno dla nie-muzułmanów, jak i wyznawców islamu,		
H.	- zyskał skrajne nurty w efekcie dekolonizacji, wojen oraz podporządkowania niektórych państw muzułmańskich interesom mocarstw zachodnich.		

Kod QR nr 2.

ŹRÓDŁO 2. Mapa. Islam dziś

Na podstawie: ↪ *Dzieje Arabów. 14 wieków cywilizacji, której nie znamy* [w:] „Polityka” *Pomocnik historyczny*, Wydanie II uzupełnione, 2/2020, s. 16–17. © Polityka Spółka z o.o. SKA, 2023, Więcej tekstów znajdziesz na ↪ www.polityka.pl

Tereny zamieszkałe w większości przez muzułmanów:

 sunnitów

 szytów

(jaśniejszy desień oznacza obszary słabo zaludnione)

 kraje arabskie

ZADANIE 2

Na podstawie mapy (źródło 2) odpowiedz na pytanie zamieszczone poniżej.

Czy określenia Arabowie i muzułmanie (wyznawcy islamu) są synonimami? Uzasadnij swoją odpowiedź.

ŹRÓDŁO 3. Wyznawcy islamu (muzułmanie) w populacji regionu oraz w skali światowej populacji muzułmanów.

Region	Procent wyznawców islamu w całkowitej populacji danego regionu	Procent, jaki stanowią wyznawcy islamu w danym regionie w światowej populacji muzułmanów
Azja	23,3	66,7
Azja Środkowa	81	3
Afryka	47	30,6
Ameryka Północna	1	0,4
Ameryka Południowa	0,2	0,04
Oceania	1,6	0,04
Azja południowa	31,4	30,6
Azja południowo-wschodnia	40	13,3
Azja wschodnia	3,1	2,8
MENA *	91,2	27,1
Afryka Subsaharyjska **	29,6	15,7
Europa	6	2,56
Świat	24,9	100

Źródło: ↗ https://en.wikipedia.org/wiki/Islam_by_country [dostęp: 13.01.2023]

* MENA – Skrót od angielskiej nazwy regionu: Middle East-North Africa, co po polsku oznacza Bliski Wschód i Afrykę Północną. Alternatywnie stosuje się skrót WANA (ang. West Asia – North Africa) nazwy regionu Azji Zachodniej i Afryki Północnej. Z kolei skrót MENAP (Większy Bliski Wschód) dotyczy wymienionych obszarów wraz z krajami Azji Południowej, Afganistanem i Pakistanem. Termin MENAT sygnalizuje obecność Turcji, co jest niekonsekwencją, ponieważ Turcja jest zazwyczaj zaliczana do krajów Bliskiego Wschodu (stanowiącego składową wszystkich wymienionych regionów). Podział na wymienione powyżej regiony świata stosowany jest przez niektóre organizacje i programy Organizacji Narodów Zjednoczonych, w tym Grupę Banku Światowego, Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Program NZ ds. Rozwoju.

Bliski Wschód – to nazwa stosowana do regionu Afryki Północno-Wschodniej i Azji Południowo-Zachodniej. W regionie tym leżą takie kraje, jak: Afganistan, Arabia Saudyjska, Bahrajn, Cypr, Egipt, Irak, Iran, Izrael, Palestyna, Jemen, Jordania, Katar, Kuwejt, Liban, Oman, Syria, Turcja, Zjednoczone Emiraty Arabskie. Na przestrzeni wieków pojęcie Bliskiego Wschodu zmieniało się. Niekiedy w literaturze anglojęzycznej do Bliskiego Wschodu zalicza się również Libię i Sudan.

** Afryka Subsaharyjska – współcześnie stosowana nazwa obszaru położonego na południe od Sahary. Do Afryki Subsaharyjskiej zaliczane są prawie wszystkie państwa afrykańskie z wyjątkiem: Maroka, Sahary Zachodniej (podzielonej pomiędzy marokańską okupację i Saharawi), Algierii, Tunezji, Libii, Egiptu (ewentualnie Sudanu).

ZADANIE 3

Na podstawie źródła 3. udziel odpowiedzi na pytania umieszczone w tabeli.

A	Wymień dwa regiony na świecie, w których muzułmanie stanowią największy procent w lokalnej populacji.
B	Jaki region zamieszkuje największy procent światowej populacji wyznawców islamu?
C	Jaki procent światowej populacji muzułmanów zamieszkuje poza Azją i Afryką?

ŹRÓDŁO 4. Stosunek państw do religii islamu na przykładzie krajów zamieszkałych przez większość muzułmańską.

Stosunek państw do religii islamu	Przykłady państw
Państwa wyznaniowe, które przyjęły religię islamu jako ideologiczną podstawę państwa i konstytucji	Afganistan, Iran, Mauretania, Pakistan, Arabia Saudyjska, Jemen
Państwa z większością muzułmańską, które uznały islam za religię państwową, lecz nie deklarują rozdziału państwa i religii, chociaż mogłyby to zrobić i zagwarantować obywatelom wolność wyznania	Algieria, Bangladesz, Egipt, Irak, Jordania, Kuwejt, Libia, Malezja, Maroko, Palestyna, Katar, Somalia, Tunezja, Zjednoczone Emiraty Arabskie
Państwa świeckie deklarujące rozdział religii islamu od państwa (spraw obywateli, rządu)	Albania, Azerbejdżan, Bośnia i Hercegowina, Burkina Faso, Czad, Gambia, Gwinea, Gwinea Bissau, Indonezja, Wybrzeże Kości Słoniowej, Kazachstan, Kosowo, Kirgistan, Liban, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Sudan, Syria, Tadżykistan, Turcja, Turkmenistan, Uzbekistan
Państwa z liczną mniejszością muzułmańską	Chiny, Indie, Rosja.

Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/Muslim_world#Islam_by_country [dostęp: 13.01.2023]
https://en.wikipedia.org/wiki/Islam_by_country

ZADANIE 4

Na podstawie źródła 4. udziel odpowiedzi na umieszczone w tabeli pytania.

A	Czy wszystkie państwa europejskie z większością muzułmańską stosują ten sam model stosunków państwo – religia?
B	Posługując się również źródłem 2. rozstrzygnij, czy istnieją różnice wyznaniowe pomiędzy wyznawcami islamu w Iranie i Arabii Saudyjskiej? Jeśli tak, czy mają one wpływ na model stosunków państwo – religia funkcjonujący w tych krajach?

ŹRÓDŁO 5. Marjane Satrapi, *Persepolis**, *Stan umysłu* [fragmenty].

Napis na koszulce:
„Punk is not ded
[dead]”
(tłum. Punk nie umarł).

Źródło:
↪ https://resize-media.festival-cannes.com/fit-in/977x631/film_film/0002/33/50c-538ce4208d92_a6869ed-410567cd68a9880a69.jpeg
[dostęp:13.01.2023]

Porozmawiajmy o (...) przyczynie powstania Persepolis. Nie obudziłam się pewnego dnia i nie powiedziałam sobie: „Napiszę historię mojego życia i mojego kraju”. Dwa razy opuściłam Iran. Po raz pierwszy opuściłam go w 1984 roku, kiedy wyjechałam do Austrii. Po raz drugi opuściłam go w 1994 roku. **[A]** Za każdym razem spotykałam się z tym samym problemem: błędną oceną i błędnym wyobrażeniem o tym, skąd pochodzę. Pytanie [o pochodzenie], na które zwykle osoba potrzebuje jednego słowa odpowiedzi, ode mnie wymagało 45-minutowego wyjaśnienia. „Tak, jestem Iranką, nie, nie jestem mułłą [1], nie, mój ojciec nie ma pięciu żon, (...) tak, mamy samochody, proszę... tylko żadnych wielbłądów, itp., itd.” A wiecie, jacy są ludzie, uwielbiamy identyfikować zło. To konkretna rzecz, z określonym adresem, w określonej lokalizacji geograficznej. W niektóre dni złem jest komunizm, czasami Bin Laden [2], jednego dnia Chomeini [3], innego Saddam [4] (...). W 1984 złem był Iran. (...)

Mimo że [miałam] 14 lat zastanawiałam się, dlaczego ludzie nie rozumieją demokracji. **[B]** Rząd [danego] kraju nie reprezentuje całej populacji. Wiecie o tym, prawda? Wyobraź sobie – gdyby irański rząd reprezentował wszystkich ludzi i ludziom

to by się podobało, to dlaczego mieliby nazywać [swój] kraj dyktaturą? Jeśli [władza] musi dyktować, jeśli musi umieszczać niewinnych obywateli w politycznych więzieniach, jeśli czuje potrzebę cenzury, to znaczy, że ludzie nie są szczęśliwi. (...)

Pracę nad Persepolis rozpoczęłam w dobrym momencie mojego życia. Był rok 1999, pięć lat po tym, jak opuściłam Iran, i to pozwoliło mi opanować swój gniew. W 1994 roku byłam bardzo zła; chciałam tylko zemsty i krwi. **[C]** Ale później przeczytałam cytaty Gandhiego, który mówi „[zasada] oko za oko czyni cały świat ślepy”. Potrzebowałam też tych [pięciu] lat, aby doświadczyć luksusów cywilizacji. **[D]** Potrąfimy być cywilizowanymi [ludźmi], jeśli nie żyjemy w stanie [ciągnącego] strachu, jeśli mamy coś do jedzenia i dach nad głową. Jeśli ci tego brak, nie ma [mowy o byciu] cywilizowanym. Uwierz mi. To nie jest kwestia kultury czy miejsca. Weźmy dowolne miasto na świecie. Weźmy Paryż, opróżnij supermarkety, wyłącz prąd i gaz na tydzień, a ludzie [zaczną] się nawzajem zjadać. Nie chodzi o wyższość jednej rasy ludzkiej nad drugą, tylko o to, że istnieją różnice zamożności. Jeśli chcemy żyć w lepszym świecie, to każdy powinien mieć co jeść, być bezpiecznym itd. (...)

* Persepolis – miasto w starożytnej Persji, jedna ze stolic imperium perskiego (ruiny miasta znajdują się obecnie w Iranie). Taki tytuł nosi film będący ekranizacją komiksu (o tym samym tytule) autorstwa Marjane Satrapi. Więcej informacji na temat komiksu i filmu znajdziesz na końcu lekcji w części „Dla zainteresowanych”.

Jako artystka nie mam odpowiedzi, ale mam wiele pytań. **[E]** Myślę, że podstawą niezależności myślenia jest dystans, jaki przyjmujemy wobec wydarzeń. Bez dystansu całe pojęcie niezależności myślenia nie istnieje. Fanatyzm uruchamia „przycisk emocji”. Naciskasz ten przycisk i masz populację krzyczącą, zabijającą, idącą na wojnę lub cokolwiek, co tylko możesz sobie wyobrazić. Kiedy podejmujemy intelektualny wysiłek, zadajemy pytanie [sobie i innym], niekoniecznie mając na nie odpowiedź, nie tylko prosimy swojego rozmówcę, aby był mądry, ale także, by starał się znaleźć odpowiedź samodzielnie. Oczywiście nie widać [tu] krótkoterminowego rezultatu, ale na dłuższą metę to działa najlepiej. Kiedy zrozumiemy pytania i znajdziemy odpowiedzi, zrozumiemy raz na zawsze.

(...) Nikt nie ma prawa monopolizować pojęcia miłości, patriotyzmu itp. **[F]** Kiedy byłam dzieckiem i uczyłam się o jednej ze starożytnych wojen perskich, przedstawialiśmy [siebie – tzn. Persów/Irańczyków] [5] jako chwalebnych i zwycięskich. To była nasza wersja historii. Później pojechałam do Włoch i [włoskie] książki opowiadały o tym, jak chwalebnie i zwycięsko Rzymianie zabijali Persów. I nic z tego nie jest kłamstwem, tak po prostu widzimy rzeczy. (...)

Proszę, nie [przyjmujcie] tego źle, jestem zakochana w Amerykanach, ale polityka Ameryki [na Bliskim Wschodzie], począwszy od lat 50., wspierała dyktatorów i zamachy stanu; CIA [6] była zaangażowana wszędzie... Wyobraź sobie, że cudzoziemcy mówią ci, co masz robić [we własnym kraju], nie spodobałoby ci się to. Cóż, nam [Irańczykom] też się to nie podobało. Po rewolucji ta obecność nie była już tolerowana i ludzie nie lubili już Amerykanów.

W 1999 roku po raz pierwszy przyjechałam do Ameryki z mężem. Jemu dali 3-miesięczną wizę, a ja dostałam 9-miesięczną wizę [mając irański paszport]. [Mój mąż] Szwed (...) zapytał: „jak to się dzieje, że ona dostaje wizę 9- miesięczną, a ja 3-miesięczną”. Oficer odpowiedział mu: „bo ona jest urocza, a ty nie”. Tak wyglądał świat w 1999 roku. **[G]** Dwa i pół roku później, po [zamachach] 11 września [2001], przyjechaliśmy [do USA] i uwierz mi, byłam tą samą uroczą dziewczyną i nic się nie zmieniło. Rozdzielili nas, wysłali mnie na zaplecze i chcieli wiedzieć „gdzie masz broń masowego raże-

nia, pokaż ją nam”. Wszystko było takie samo, byłam tą samą osobą. Teraz, kiedy podróżuję z francuskim paszportem, nic się nie zmieniło. Najpierw chcą obejrzeć moją „broń masowego rażenia”, następnie chcą sprawdzić, czy mam w torbie „śmierdzący [francuski] ser”.

(...) Nie żyjemy już w tym samym świecie. Żyjemy w świecie strachu. Toczymy wojnę z czymś, czego nie znamy. (...) Nazywamy to terroryzmem. Gdzie są terroryści? Kim są terroryści? (...). **[H]** Niestety żyjemy w świecie, w którym odczuwamy innych ludzi, sprowadzając ich do jakiejś abstrakcyjnej koncepcji, nazywając ich terrorystami, fanatykami, muzułmanami, mieszkańcami Bliskiego Wschodu. To protekcyjność/protekcjonalizm nie nazywać ludzi ludźmi, redukować ich istnienie. Jeśli uważamy, że zło [tkwi] w konkretnym miejscu i w konkretnym narodzie, to zaczęliśmy tworzyć ideologię faszystowską. Uzasadnieniem eksterminacji ich wszystkich jest to, że [my sami] jesteśmy miłymi ludźmi. „Kogo to obchodzi, czy zginie pięćdziesiąt czy sto osób, w końcu nie byli już ludźmi. Nie mają rodziców, dzieci, nadziei, prawa do miłości i życia”. Tak więc moją pracą chcę nadać tej drugiej stronie świata [Wschodowi] ludzką twarz, która została zredukowana do abstrakcyjnego pojęcia. Nie wiem, w jakim stopniu mi się udało, ale przynajmniej staram się to robić.

Chciałbym zakończyć (...) trzema [kwestiami], które są dla mnie niezwykle ważne. **[I]** Pierwszą z nich jest pojęcie „zderzenia kultur”. Kultura jest międzynarodowa i należy do wszystkich. Sztuka afrykańska wpłynęła na Pabla Picassa. Poezja perska, (...) przetłumaczona w XVIII wieku, stała się wielkim źródłem inspiracji dla Baudelaire’a i wszystkich pisarzy francuskich... Kultura wędruje.

Drugą [kwestią], do której chcę się odnieść, jest ten podział, który powstał na świecie. **[J]** Nazywamy to „muzułmanami i chrześcijanami” [Wschodem i Zachodem] itd. To pojęcie Wschodu i Zachodu jest dziwaczne; Ziemia jest okrągła i zawsze jesteśmy na wschód lub zachód od kogoś innego. Mówi się, że muzułmanie są źli. Zapominamy [np.] o inkwizycji [7], zapominamy o zabijaniu mądrych kobiet, nazywaniu ich czarownicami, paleniu ich w miejscach publicznych. (...) Każdy ekstremista,

niezależnie od tego, czy jest religijny, czy nie, jest tym samym. Nie ma takiej linii, która dzieliłaby (...) muzułmanów i katolików. Rzeczywiście istnieje na świecie podział między głupimi fanatykami a resztą świata. Nas jest znacznie więcej, natomiast oni łatwo ulegają emocjom. Nie mogą zrozumieć, że życie jest krótkie, więc po co je skracać? Jeśli [my sami] uczynimy się wielkim antyfanatycznym narodem, może uda nam się wyobrazić sobie lepszy świat.

[K] Na koniec chciałabym powiedzieć, że nie jestem osobą pełną nadziei, ale jest coś, w co bardzo

mocno wierzę. Jest to edukacja i kultura. Być może nie rozwiążą [one] wszystkich problemów świata, ale kultura i edukacja dają nam możliwość bycia mniej głupimi, a zgodzicie się ze mną, że w życiu zawsze lepiej jest być mniej głupim.

Tłumaczenie własne na podstawie:

↪ <https://web.archive.org/web/20120213182145/http://www.literalmagazine.com/es/archive-L13satripi.php?section=hive&lang=arces> [dostęp: 13.01.2023]

SŁOWNICZEK

1. Mułła – w islamie szyickim nauczyciel lub uczyony, który zajmuje się interpretacją (objaśnianiem) prawa religijnego i zasad islamu.

2. Osama bin Laden (1957–2011) – terrorysta, współzałożyciel i przywódca organizacji terrorystycznej Al-Ka'ida, zabity w tajnej operacji komandosów amerykańskich 2 maja 2011 roku.

3. Ruhollah Musawi Chomejni (1902–1989) – przywódca duchowny islamu szyickiego i polityczny irańskiej rewolucji islamskiej, ajatollah (tytuł naukowy nadawany uczoneму, znawcy teologii i prawa religijnego islamu); polityczny przywódca Iranu w latach 1979–1989.

4. Saddam Husajn (1937–2006) – iracki prawnik i polityk, dyktator Iraku w latach 1979 – 2003.

5. Persowie – lud irański, stanowiący trzon mieszkańców współczesnego Iranu. W starożytności Persowie zamieszkiwali obszar znacznie rozleglejszy niż terytorium współczesnego Iranu. Persja to dawna nazwa Iranu.

6. CIA, skrót od ang. Central Intelligence Agency (Centralna Agencja Wywiadowcza) – jedna z głównych amerykańskich instytucji wywiadowczych.

7. Inkwizycja • 1. różne wyspecjalizowane instytucje Kościoła katolickiego powołane w XIII w. przez papieża, zajmujące się zwalczaniem herezji i wszelkich zachowań postrzeganych jako odstępstwa od doktryny [zasad] wiary; zniesiona w XIX wieku. Wielowiekowa działalność inkwizycji oraz szeroki zasięg jej działania, również zaangażowanie w lokalną politykę, doprowadziły do licznych procesów, wyroków skazujących oraz egzekucji. Rzeczywista liczba ofiar inkwizycji, stawiane im oskarżenia, brutalne metody przesłuchań [stosowanie tortur], okrucieństwo egzekucji do dziś są przedmiotem badań naukowych i sporów wśród historyków. • 2. Dawniej procedura prawna stosowana przez Kościół katolicki i zastosowana w sprawach dotyczących odstępstw od wiary, m.in. w procesach o herezję; dochodzenie sądowe, śledztwo.

źródło: ↪ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/inkwizycja;3914801.html>

ZADANIE 5

Na podstawie źródła 4. udziel odpowiedzi na umieszczone w tabeli pytania.

A.	<i>Za każdym razem spotykałam się z tym samym problemem: błędną oceną i błędnym wyobrażeniem o tym, skąd pochodzę. Pytanie [o pochodzenie], na które zwykle osoba potrzebuje jednego słowa odpowiedzi, ode mnie wymagało 45-minutowego wyjaśniania. „Tak, jestem Iranką, nie, nie jestem mułką [1], nie, mój ojciec nie ma pięciu żon, (...) tak, mamy samochody, proszę... tylko żadnych wielbłądów, itp., itd.”</i>
	Do jakiego sposobu myślenia na temat mieszkańców Bliskiego Wschodu (Iranu i innych krajów, gdzie dominującym wyznaniem jest islam) odnosi się Satrapi?
B.	<i>Rząd [danego] kraju nie reprezentuje całej populacji. Wiecie o tym, prawda? Wyobraź sobie – gdyby irański rząd reprezentował wszystkich ludzi i ludziom to by się podobało, to dlaczego mieliby nazywać [swoją] kraj dyktaturą? Jeśli [władza] musi dyktować, jeśli musi umieszczać niewinnych obywateli w politycznych więzieniach, jeśli czuje potrzebę cenzury, to znaczy, że ludzie nie są szczęśliwi.</i>
	Czy, zdaniem Satrapi, możemy przyjąć, że każdy Irańczyk/Iranka popierają władze Iranu? W jaki sposób uzasadnia ona swoje stanowisko?
C.	<i>Ale później przeczytałam cytaty Gandhiego, który mówi „[zasada] oko za oko czyni cały świat ślepym”.</i>
	Czy przywołane przez Satrapi słowa Gandhiego można skojarzyć z pojęciem „spirala przemocy”? Uzasadnij swoją odpowiedź.

D	<p><i>Potrafimy być cywilizowanymi [ludźmi], jeśli nie żyjemy w stanie [ciągłego] strachu, jeśli mamy coś do jedzenia i dach nad głową. Jeśli ci tego brak, nie ma [mowy o byciu] cywilizowanym. Uwierz mi. To nie jest kwestia kultury czy miejsca. Weźmy dowolne miasto na świecie. Weźmy Paryż, opróżnij supermarkety, wyłącz prąd i gaz na tydzień, a ludzie [zaczną] się nawzajem zjadać. Nie chodzi o wyższość jednej rasy ludzkiej nad drugą, tylko o to, że istnieją różnice zamożności. Jeśli chcemy żyć w lepszym świecie, to każdy powinien mieć co jeść, być bezpiecznym itd.</i></p> <p>Na czym, zdaniem Satrapi, polega współzależność stopnia zaspokojenia potrzeb ludzkich (sprawdź – piramida potrzeb Maslowa) i stopnia ucywilizowania społeczeństwa?</p>
E	<p><i>Myślę, że podstawą niezależności myślenia jest dystans, jaki przyjmujemy wobec wydarzeń. Bez dystansu całe pojęcie niezależności myślenia nie istnieje. Fanatyzm uruchamia „przycisk emocji”. Naciskasz ten przycisk i masz populację krzyczącą, zabijającą, idącą na wojnę lub cokolwiek, co tylko możesz sobie wyobrazić. Kiedy podejmujemy intelektualny wysiłek, zadajemy pytanie [sobie i innym], niekoniecznie mając na nie odpowiedź, nie tylko prosimy swojego rozmówcę, aby był mądry, ale także, by starał się znaleźć odpowiedź samodzielnie. Oczywiście nie widać [tu] krótkoterminowego rezultatu, ale na dłuższą metę to działa najlepiej.</i></p> <p>– Co, zdaniem Satrapi, sprzyja eskalacji przemocy i jest w stanie sprowokować grupy ludzi do agresywnych zachowań?</p> <p>– Satrapi przeciwstawia zdolność do niezależnego myślenia fanatyzmowi. Co sprzyja każdej z tych postaw?</p>
F	<p><i>Kiedy byłam dzieckiem i uczyłam się o jednej ze starożytnych wojen perskich, przedstawialiśmy [siebie – tzn. Persów/Irańczyków] [5] jako chwalebnych i zwycięskich. To była nasza wersja historii. Później pojechałam do Włoch i [włoskie] książki opowiadały o tym, jak chwalebnie i zwycięsko Rzymianie zabijali Persów. I nic z tego nie jest kłamstwem, tak po prostu widzimy rzeczy.</i></p> <p>– Na czym polega problem dwoistości myślenia o przeszłości, również tej odległej, w tym szczególnie o konfliktach zbrojnych?</p> <p>– Czy pamięć i narracja (sposób mówienia o czymś) o przeszłości równa się wiedzy na temat faktów z przeszłości?</p>

G.	<p><i>Dwa i pół roku później, po [zamachach] 11 września [2001], przyjechaliśmy [do USA] i uwierz mi, byłam tą samą uroczą dziewczyną i nic się nie zmieniło. Rozdzielili nas, wystali mnie na zaplecze i chcieli wiedzieć „gdzie masz broń masowego rażenia, pokaż ją nam”. Wszystko było takie samo, byłam tą samą osobą. Teraz, kiedy podróżuję z francuskim paszportem, nic się nie zmieniło. Najpierw chcą obejrzeć moją „broń masowego rażenia”, następnie chcą sprawdzić, czy mam w torbie „śmierdzący [francuski] ser”.</i></p> <p>– W jaki sposób zamachy z 11 września 2001 roku wpłynęły na postrzeganie osób pochodzących z Bliskiego Wschodu (wyznawców islamu)?</p> <p>– Czy obywatelstwo (paszport danego kraju) miał wówczas wpływ na sposób postrzegania tych podróżnych podczas kontroli na lotniskach?</p>
H	<p><i>Niestety żyjemy w świecie, w którym odczuwamy innych ludzi, sprowadzając ich do jakiejś abstrakcyjnej koncepcji, nazywając ich terrorystami, fanatykami, muzułmanami, mieszkańcami Bliskiego Wschodu. To protekcyjność/protekcjonalizm nie nazywać ludzi ludźmi, redukować ich rzeczywistość. Jeśli uważamy, że zło [tkwi] w konkretnym miejscu i w konkretnym narodzie, to zaczęliśmy tworzyć ideologię faszystowską.</i></p> <p>– Na czym, zdaniem Satrapi, polega dziś dehumanizacja (odczłowieczenie) innych?</p> <p>– Dlaczego Satrapi ostrzega przed powielaniem schematów, które tworzyli faszyci?</p>
I	<p><i>Pierwszą z nich jest pojęcie „zderzenia kultur”. Kultura jest międzynarodowa i należy do wszystkich. Sztuka afrykańska wpłynęła na Pabla Picassa. Poezja perska, (...) przetłumaczona w XVIII wieku, stała się wielkim źródłem inspiracji dla Baudelaire'a i wszystkich pisarzy francuskich... Kultura wędruje.</i></p> <p>Satrapi pojęciu „zderzenia kultur” przeciwstawia „kulturę wędrującą”. Jak uzasadnia swoje stanowisko?</p>

J.	<p>Nazywamy to „muzułmanami i chrześcijanami” [Wschodem i Zachodem] itd. To pojęcie Wschodu i Zachodu jest dziwaczne; Ziemia jest okrągła i zawsze jesteśmy na wschód lub zachód od kogoś innego. Mówi się, że muzułmanie są źli. Zapominamy [np.] o Inkwizycji [7], zapominamy o zabijaniu mądrych kobiet, nazywaniu ich czarownicami, paleniu ich w miejscach publicznych. (...) Każdy ekstremista, niezależnie od tego, czy jest religijny, czy nie, jest tym samym. Nie ma takiej linii, która dzieliłaby (...) muzułmanów i katolików.</p> <p>– Jaki stosunek ma Satrapi do umownego podziału na cywilizację Wschodu i Zachodu (muzułmanów i chrześcijan)?</p> <p>– Podaj inne przykłady świadczące o tym, że podział na Wschód i Zachód nie odpowiada rzeczywistości?*</p>
K.	<p>Na koniec chciałabym powiedzieć, że nie jestem osobą pełną nadziei, ale jest coś, w co bardzo mocno wierzę. Jest to edukacja i kultura. Być może nie rozwiążą [one] wszystkich problemów świata, ale kultura i edukacja dają nam możliwość bycia mniej głupimi, a zgodzicie się ze mną, że w życiu zawsze lepiej jest być mniej głupim.</p> <p>Dlaczego Satrapi przypisuje tak istotną funkcję kulturze i edukacji?</p>

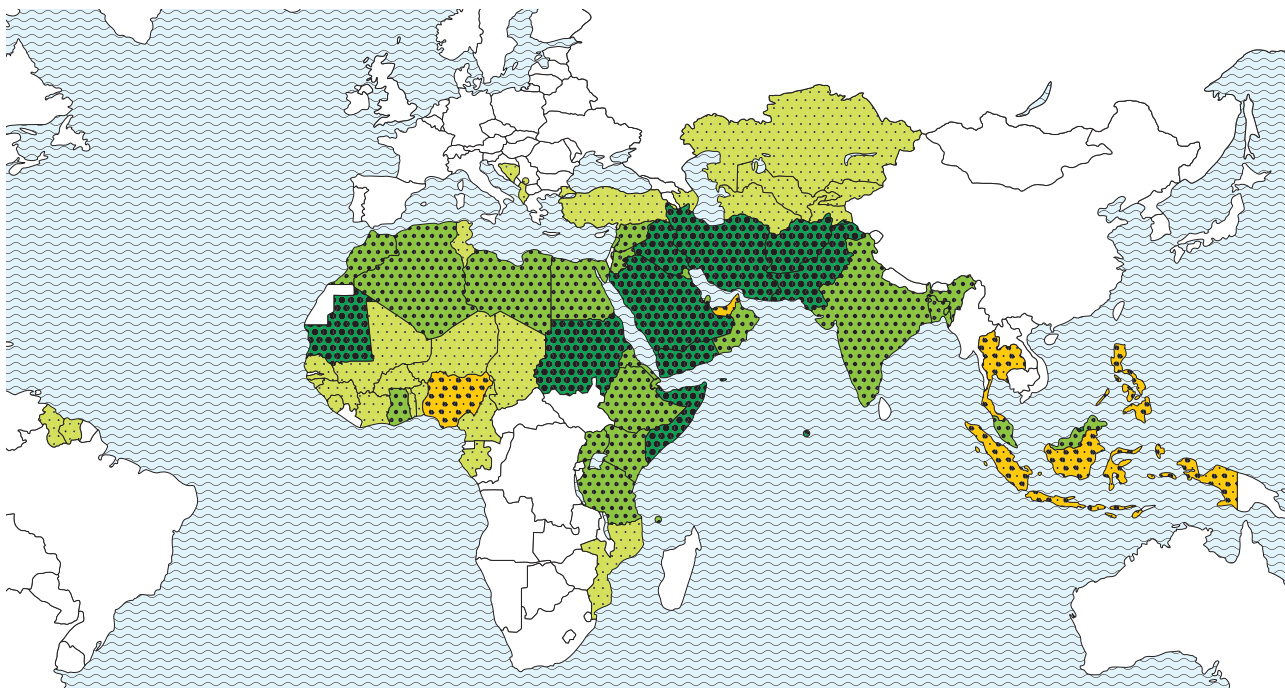
DLA ZAINTERESOWANYCH

- B. Biedrzycki, *Upadek Szachinszacha. O komiksie Persepolis Marjane Satrapi*
[↪ https://kulturaliberalna.pl/2010/10/26/biedrzycki-upadek-szachinszacha-o-komiksie-%e2%80%99epersepolis%e2%80%9d-marjane-satrapi/](https://kulturaliberalna.pl/2010/10/26/biedrzycki-upadek-szachinszacha-o-komiksie-%e2%80%99epersepolis%e2%80%9d-marjane-satrapi/)
- Zwiastun filmu *Persepolis* oraz informacje od polskiego dystrybutora
[↪ https://gutefilm.pl/persepolis-satrapi-paronnaud](https://gutefilm.pl/persepolis-satrapi-paronnaud)
- *Persepolis* – francuskojęzyczne materiały dla prasy
[↪ https://cdn-media.festival-cannes.com/film_film/0002/26/10f3bac80b0e2942b3a30b2b70ed779c5f810355.pdf](https://cdn-media.festival-cannes.com/film_film/0002/26/10f3bac80b0e2942b3a30b2b70ed779c5f810355.pdf)

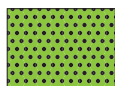
II.12.4 MATERIAŁY POMOCNICZE

Mapa. Stosowanie szariatu (prawa koranicznego) według państw świata

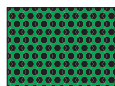
Na podstawie: ↗ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Use_of_Sharia_by_country.svg [dostęp: 16.01.2023]

Państwa członkowskie Organizacji Współpracy Islamskiej, w których szariat nie wchodzi w skład obowiązującego prawa

Państwa, w których szariat wpływa na normy regulujące status jednostki (małżeństwo, rozwód, dziedziczenie, sprawowanie opieki nad dziećmi)

Państwa, w których obowiązuje szariat w całości, zarówno w kwestiach dotyczących statusu jednostki, jak i w kwestiach karnych

Państwa, gdzie regionalnie funkcjonują różne warianty szariatu

Wybory prezydenckie 2021

W wyniku wyborów w 2021 roku prezydentem został Ebrahim Raisi. Wybory, przed którymi bezpodstawnie zdyskwalifikowano kilkunastu jego kontrkandydatów, uznaje się za niewolne i niesprawiedliwe. Sama kandydatura Raisi'ego budzi wątpliwości z uwagi na oskarżenia o nadzorowanie przez niego masowych pozasądowych egzekucji więźniów politycznych w 1988 roku (uznawanych za zbrodnie przeciwko ludzkości ze względu na ich skalę i charakter).

Obrońcy Praw Człowieka i Działacze Społeczeństwa Obywatelskiego

W 2021 roku władze irańskie kontynuowały represje wobec obrońców praw człowieka i dysydentów (opozycjonistów), podczas gdy osoby, które złamały prawa człowieka pozostawały bezkarne. Nękania i oskarżenia skutkujące wyrokami pozbawienia wolności objęły prawników, dziennikarzy, fotoreporterów, osoby związane z mediami, a także członków organizacji pozarządowych.

Wolność zgromadzeń i wypowiedzi

Władze irańskie poważnie ograniczyły wolność zgromadzeń i wypowiedzi. W ciągu ostatnich trzech lat państwowe siły bezpieczeństwa reagowały na masowe protesty, stosując bezprawnie siłę. Wobec protestujących dokonywano interwencji skutkujących śmiercią. Służby aresztowały tysiące demonstrantów.

Internet, dostęp do informacji i usług

Parlament Iranu przygotowuje projekt ustawy, zgodnie z którą zostaną wprowadzone dalsze ograniczenia w dostępie do internetu. Projekt ten zawiera przepis wymagający od międzynarodowych firm technologicznych posiadania w Iranie swoich prawnych przedstawicieli celem przestrzegania prawa i współpracy z władzami. Irańskie władze od dawna inwigilują (śledzą) użytkow-

ników internetu i ścigają ich za poglądy wyrażane w sieci oraz cenzurują przestrzeń internetową. Ta sama ustawa ma również zakazywać produkcji i dystrybucji narzędzi służących obchodzeniu cenzury (VPN), używanych powszechnie w Iranie w celu uzyskania dostępu do stron blokowanych przez władze.

Kara śmierci i chłosty

W Iranie nadal stosuje się karę śmierci. Według danych grup zajmujących się ochroną praw człowieka, w 2021 roku dokonano minimum 254 egzekucji. Zarzuty dotyczyły m.in. terroryzmu i przestępstw popełnionych w dzieciństwie. Zgodnie z obowiązującym kodeksem karnym sędziowie mogą nie skazać na śmierć osób, które jako dzieci popełniły rzekome przestępstwo. Jednak kilka osób zostało ponownie osądzonych i skazanych na śmierć za przestępstwa, które miały popełnić jako dzieci. Prawo irańskie kwalifikuje takie czyny, jak „obrażanie proroka”, „odstępstwo (od wiary)”, związki osób tej samej płci, cudzołóstwo, picie alkoholu oraz niektóre przestępstwa związane z narkotykami (bez użycia przemocy) jako przestępstwa podlegające karze śmierci. Prawo przewiduje również karę chłosty za ponad 100 innych przestępstw, m.in. za „zakłócanie porządku publicznego”. Właśnie pod tym zarzutem skazano na karę chłosty osoby uczestniczące w antyrządowych protestach.

Sądownictwo i więziennictwo

Irańskie sądy regularnie nie zapewniają oskarżonym sprawiedliwego procesu. Prawdopodobnie część zeznań uzyskuje się w trakcie stosowania tortur. Osadzonym ogranicza się dostęp do porady prawnej oraz opieki medycznej. Władze dokonują aresztowań obywateli irańskich (niebędących z pochodzenia Irańczykami) pod zarzutem „współpracy z wrogim państwem”. Istnieją liczne doniesienia o niewyjaśnionych zgonach wśród osadzonych w irańskich więzieniach.

Prawa kobiet, prawa dzieci,
orientacja seksualna, tożsamość płciowa

Kobiety podlegają dyskryminacji w sprawach osobistych związanych z małżeństwem, rozwodem, dziedziczeniem i decyzjami dotyczącymi dzieci. Zgodnie z prawem, zamężna kobieta nie może uzyskać paszportu ani wyjechać za granicę bez pisemnej zgody męża, który może tę zgodę wycofać w dowolnej chwili. W świetle prawa mąż ma prawo uniemożliwić żonie podjęcie pracy, jeśli uzna, że jest to sprzeczne z tzw. „wartościami rodzinnymi”. Irańskie prawo umożliwia zamążpójście dziewcząt w wieku 13 lat oraz zawarcie małżeństwa chłopcom w wieku 15 lat (za wcześniejszą zgodą sędziego). Co najmniej pięć aktywistek odbywa obecnie karę więzienia za uczestnictwo w pokojowych protestach przeciwko przymusowi noszenia hidżabu (chusta zasłaniająca włosy, uszy, szyję i część klatki piersiowej). W Iranie nie ma przepisów dotyczących przestępstw z kategorii przemocy domowej. Zgłaszane projekty, nawet po ich ewentualnym zatwierdzeniu, nie przewidują kar dotyczących istotnych przestępstw. Prawo nie przewiduje karania rodziców i opiekunów za

stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Nowo wprowadzone przepisy przewidują dalsze ograniczenia w dostępie do antykoncepcji i aborcji. Seks pozamałżeński każe się chłostą w przypadku osób wolnych oraz śmiercią w przypadku kobiet zamężnych i żonatych mężczyzn. Stosunki seksualne osób tej samej płci są karane chłostą w przypadku kobiet i śmiercią w przypadku mężczyzn. Nie istnieją przepisy zabraniające dyskryminowania osób nieheteronormatywnych.

Mniejszości wyznaniowe, etniczne

Irańskie prawo nie stosuje wolności wyznania wobec wyznawców bahaizmu (władze dokonują aresztowań, odbierają firmy będące własnością bahaitów, zabraniają wstępu na uczelnie). Dyskryminacji z powodu wyznania doznają również sunnici (odmiana islamu – w Iranie dominują szyici). Dyskryminuje się również ludzi z powodów etnicznych – Kurdów, Azerów, Arabów.

Tłumaczenie własne na podstawie:

↪ <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/iran> [dostęp: 10.07.2022]